

POWIATOWY URZĄD PRACY

ul. 11 Listopada 68, 07-410 Ostrołęka, ☎tel./fax (29) 7604562, 7604383

✉ e-mail: kancelaria@pup-ostroleka.pl

MONITORING ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH W MIEŚCIE OSTROŁĘKA W 2019 ROKU

OSTROŁĘKA 2020 ROK

Spis treści

WSTĘP	3
ANALIZA OGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY	5
RANKING ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH.....	14
ANALIZA UMIEJĘTNOŚCI I UPRAWNIENÍ	20
ANALIZA RYNKU EDUKACYJNEGO	22
BADANIE KWESTIONARIUSZOWE PRZEDSIĘBIORSTW	25
PROGNOZA LOKALNEGO RYNKU PRACY.....	29
WNIOSKI	30

WSTĘP

Niniejsze opracowanie „*Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w mieście Ostrołęka w 2019 roku*” jest kolejnym, opracowaniem, który przedstawia analizę zjawiska bezrobocia, notowanego w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ostrołęce w 2019 roku, według danych i stanu z dnia 31 grudnia 2019 roku. Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych jest metodą obserwacji i analizy zmian i tendencji zachodzących na lokalnych rynkach pracy. Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych pełni ważną rolę zwłaszcza w sytuacjach zmian zachodzących na rynku pracy w skali całego kraju, jak i w skali mikro na poziomie danego powiatu. W ostatnim roku zmiany, które wystąpiły na rynku pracy spowodowały znaczną dekonstrukcję dotychczasowych wskaźników bezrobocia, które w wielu przypadkach uległy zdecydowanej poprawie. W określonych zawodach, dużych i elementarnych grupach zawodowych oraz w wybranych branżach jest i prawdopodobnie będzie dużo łatwiej o pracę, dlatego taką istotną rolę pełni monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Celem prezentowanego raportu jest przede wszystkim stworzenie klasyfikacji zawodów deficytowych i nadwyżkowych w mieście Ostrołęka, na które występuje mniejsze lub większe zapotrzebowanie ze strony lokalnych pracodawców oraz zawodów w których występuje mniejszy lub większy odsetek osób bezrobotnych, którzy nie mogą podjąć pracy ze względu na brak ofert pracy w danym zawodzie. Zaletą narzędzia diagnozującego strukturę bezrobocia i zmian dokonujących się na lokalnym rynku pracy, jakim jest monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych, jest również możliwość uzyskania priorytetowych informacji przydatnych dla wszystkich uczestników rynku pracy. Stała analiza zapotrzebowania pracodawców na pracowników o określonych kwalifikacjach pozwala, poprzez lepsze dopasowanie kwalifikacji lub ich zmianę, spełnić oczekiwania kadrowe pracodawców. Ranking ma istotne znaczenie również w wyznaczeniu kierunków szkolenia bezrobotnych, usprawnieniu poradnictwa zawodowego oraz ułatwieniu realizacji programów aktywizujących osoby bezrobotne w celu promowania ich zatrudnienia. Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych jest skierowany także do osób bezrobotnych, poszukujących pracy i uczących się, jak również wszelkich instytucji edukacyjnych i szkoleniowych. Opracowanie to powinno służyć przedstawicielom instytucji rynku pracy, przedstawicielom instytucji edukacyjnych na zapoznanie się ze skalą niedostosowania struktury zawodów do potrzeb rynku pracy, a tym samym wskazując konieczność prowadzenia zintegrowanych działań na rzecz dostosowania systemu kształcenia

do potrzeb rynku pracy. Niniejsze opracowanie zostało sporządzone w oparciu o zalecenia metodyczne przygotowane w ramach projektu „Opracowanie nowych zaleceń metodycznych prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy”, tablice wynikowe przygotowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane pozyskane z systemu Syriusz, dane z Systemu Informacji Oświatowej MEN, wyniki badań ofert pracy w Internecie. Aplikacja Monitoring Zawodów pozwala na wykorzystanie w formie edycji zestawień zawierających wyliczone wskaźniki umożliwiające określenie zawodów deficytowych

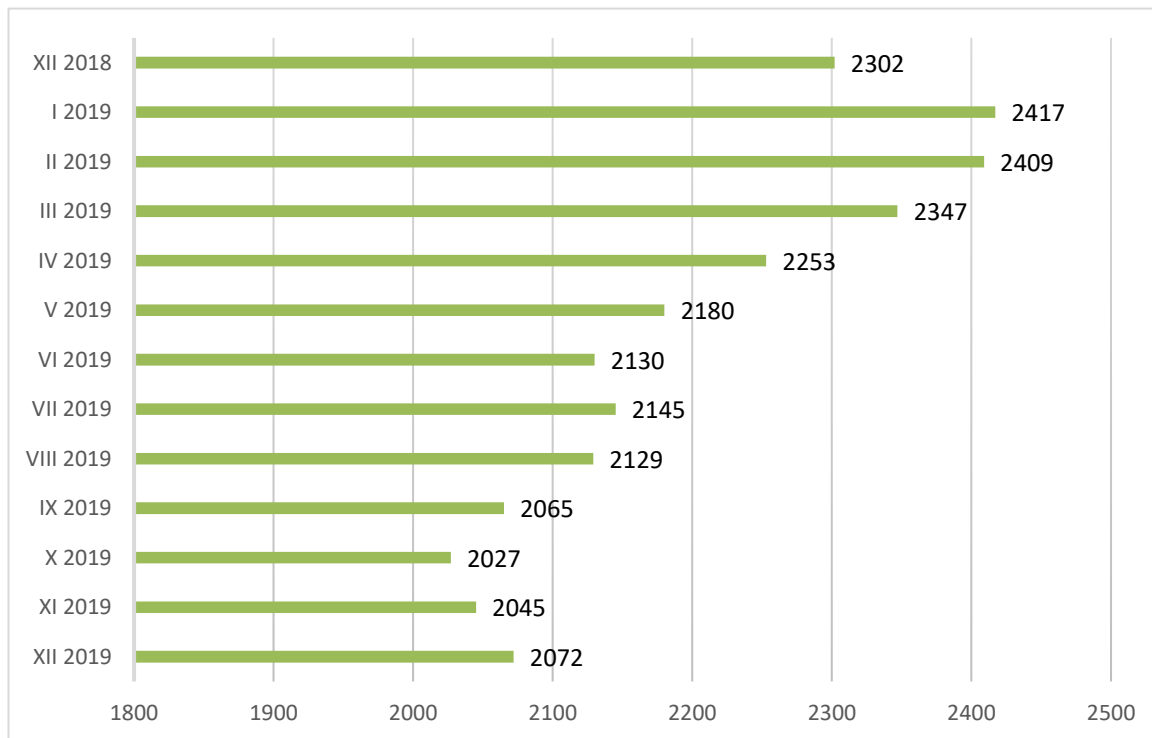
i nadwyżkowych, jak również pozwala na przeprowadzenie analizy i interpretację uzyskanych wyników. Dokonana analiza została przygotowana według zaleceń metodycznych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 9 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku z dnia 20 kwietnia 2004 r. Na potrzeby sporządzenia niniejszego raportu przyjęto także założenie, iż analizowane będą te wskaźniki

i te zmienne, które charakteryzują się najwyższym natężeniem danej cechy.

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych służy przede wszystkim ocenie relacji oraz niedopasowania pomiędzy popytową i podaźową stroną rynku pracy. W kontekście prawidłowej oceny sytuacji na rynku pracy – w tym określenia elementarnych grup zawodów odznaczających się deficytem bądź nadwyżką – niezwykle istotna wydaje się całościowa analiza rynku pracy i rynku edukacyjnego. Mając na uwadze wykorzystanie pełnego zasobu informacji o rynku pracy i rynku edukacyjnym, zakłada się, że monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych będzie składał się z sześciu elementów. Jednakże nie tylko zakres wykorzystywanych danych ma wpływ na zwiększenie użyteczności monitoringu, ale również częstotliwość ich pozyskiwania. Im dane są częściej zbierane, tym są bardziej aktualne.

ANALIZA OGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY

Na koniec 2019 roku w mieście Ostrołęka zarejestrowanych było 2 072 osób bezrobotnych, jest to o 230 osoby mniej niż w roku wcześniejszym. Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2019 roku wyniosła 8,20%.

Wykres 1 - Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ostrołęce z terenu miasta Ostrołęka w 2019 roku (opracowanie własne)

Tabela nr 1. Wybrane kategorie bezrobotnych w mieście Ostrołęka na koniec 2018 i 2019 roku (opracowanie własne)

BEZROBOTNI	31.XII.2018	31.XII.2019	zmiana wobec 2018	
			liczba	%
I	II	III	IV	V
OGÓŁEM W TYM WG.	2302	2072	-275	-11,95%
WYKSZTAŁCENIA				
WYŻSZE	412	393	-19	-4,62%
POLICEALNE I ŚR. ZAWODOWE	633	581	-52	-8,22%
OGÓLNOKSZTAŁCĄCE	287	277	-30	-3,49%
ZASADNICZE ZAWODOWE	534	455	-10	-14,80%
GIMNAZJALNE I PONIŻEJ	436	366	-79	-16,06%
PŁCI				
KOBIETY	1254	1119	-135	-10,77%
MĘŻCZYŹNI	1048	953	-95	-9,07%
WIEKU				
18-24	206	178	-28	-13,60%
25-34	571	509	-62	-10,86%
35-44	631	576	-55	-8,72%
45-54	442	428	-14	-3,17%
55-59	302	237	-65	-21,53%
60-64	150	144	-6	4%
STAŻU PRACY				
BEZ STAŻU	285	237	-48	-16,85%
DO 1 ROKU	421	393	-28	-6,65%
1-5 LAT	527	463	-64	-12,15%
5-10 LAT	360	344	-16	-4,45%
10-20 LAT	372	345	-27	-7,26%
20-30 LAT	233	198	-35	-15,03%
30 LAT I WIĘCEJ	104	92	-12	11,54%
CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY				
DO 1 MIESIĄCA	146	138	-8	5,48%
1-3 MIESIĘCY	304	292	-12	-3,95%
3-6 MIESIĘCY	287	280	-7	-2,44%
6-12 MIESIĘCY	381	333	-48	12,60%
12-24 MIESIĄCE	337	350	+13	+3,86%
POW. 24 MIESIĘCY	847	679	-168	-19,84%
STOPA BEZROBOCIA	8,8%	8,20%	-0,6%	X

Populacja kobiet stanowiła 54,01 % bezrobotnych w mieście Ostrołęka (1119 osób). W stosunku do ubiegłego roku nastąpił spadek liczby bezrobotnych kobiet o 10,77 % (o 135 osób).

W strukturze bezrobotnych według wieku, najliczniejszą zbiorowość stanowiły osoby w przedziale wiekowym od 35 do 44 roku życia (27,80 % bezrobotnych).

Największy odsetek wśród bezrobotnych w mieście Ostrołęka stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (28,04 %), natomiast najniższy spadek liczby bezrobotnych odnotowano wśród osób legitymujących się wykształceniem ogólnokształcącym o 3,49 %.

W strukturze bezrobotnych według stażu pracy na koniec 2019 r. najwięcej było zarejestrowanych osób ze stażem od 1 do 5 lat (22,35 %) oraz ze stażem do 1 roku (18,97 %). Z kolei względny spadek liczby bezrobotnych nastąpił wśród osób bez stażu pracy (16,85%).

W strukturze osób bezrobotnych ze względu na czas pozostawania bez pracy najwięcej było osób zarejestrowanych powyżej 24 miesięcy (32,77 %).

Udział poszczególnych grup bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 2. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy- miasto Ostrołęka (opracowanie własne PUP)

	STAN NA 31.XII.2019	PROCENT OGÓŁU BEZROBOTNYCH
osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym:	1796	86,68%
do 30 roku życia	383	18,49%
w tym do 25 roku życia	178	8,59%
długotrwale bezrobotne	1235	59,61%
powyżej 50 roku życia	603	29,11%
posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	393	18,97%
posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	13	0,63%
niepełnosprawni	118	5,70%

Tabela nr 3. Grupy zawodów, w których liczba bezrobotnych jest największa w 2019 roku – miasto Ostrołęka (na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

Kod	Elementarne grupy zawodów	Liczba bezrobotnych (stan na koniec okresu)
5223	Sprzedawcy sklepowi (ekspedienci)	190
3314	Średni personel do spraw statystyki i dziedzin pokrewnych	72
7222	Ślusarze i pokrewni	52
3115	Technicy mechanicy	51
2422	Specjaliści do spraw administracji i rozwoju	48
7112	Murarze i pokrewni	43
7412	Elektromechanicy i elektromonterzy	40
5120	Kucharze	37
7231	Mechanicy pojazdów samochodowych	37
3112	Technicy budownictwa	36
5141	Fryzjerzy	35
3142	Technicy rolnictwa i pokrewni	31
7531	Krawcy, kuśnierze, kapelusznicy i pokrewni	30
2631	Ekonomiści	29
4321	Magazynierzy i pokrewni	29
9313	Robotnicy wykonujący prace proste w budownictwie ogólnym	29
2359	Specjaliści nauczania i wychowania gdzie indziej niesklasyfikowani	27
5153	Gospodarze budynków	26
2330	Nauczyciele gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (z wyjątkiem nauczycieli kształcenia zawodowego)	25
7126	Hydraulicy i monterzy rurociągów	25

Analizując strukturę zawodową bezrobotnych należy stwierdzić, że wśród zawodów, w których liczba jest największa prym wiodą sprzedawcy, średni personel do spraw statystyki i dziedzin pokrewnych, specjaliści do spraw administracji i rozwoju, ślusarze i pokrewni, technicy mechanicy oraz murarze i pokrewni. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku napływu osób bezrobotnych. W 2019 r. największy napływ nastąpił wśród sprzedawców, średniego personelu do spraw statystyki i dziedzin pokrewnych, techników mechaników, a także ślusarzy i pokrewnych.

Tabela nr 4. Grupy zawodów, w których napływ bezrobotnych był największy w 2019 roku – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

Kod	Elementarne grupy zawodów	Liczba bezrobotnych (napływ w okresie)
5223	Sprzedawcy sklepowi (ekspedienci)	191
3115	Technicy mechanicy	64
3314	Średni personel do spraw statystyki i dziedzin pokrewnych	60
2422	Specjaliści do spraw administracji i rozwoju	57
7222	Ślusarze i pokrewni	44
5141	Fryzjerzy	42
2359	Specjaliści nauczania i wychowania gdzie indziej niesklasyfikowani	37
7231	Mechanicy pojazdów samochodowych	36
7412	Elektromechanicy i elektromonterzy	36
5120	Kucharze	33
7112	Murarze i pokrewni	30
3112	Technicy budownictwa	28
4321	Magazynierzy i pokrewni	27
3142	Technicy rolnictwa i pokrewni	26
2421	Specjaliści do spraw zarządzania i organizacji	25
9313	Robotnicy wykonujący prace proste w budownictwie ogólnym	24
2330	Nauczyciele gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (z wyjątkiem nauczycieli kształcenia zawodowego)	23
2631	Ekonomiści	23
9112	Pomoce i sprzętaczk biurowe, hotelowe i pokrewne	22
3113	Technicy elektrycy	21

Wśród grup zawodów, dla których wskaźnik długotrwałego bezrobocia jest najwyższy należy wymienić m.in. wyższych urzędników, kierowników do spraw obsługi biznesu i zarządzania, chemików, inżynierów elektroników, inżynierów elektryków, biologów i pokrewnych.

Tabela nr 5. Grupy zawodów, dla których wskaźnik długotrwałego bezrobocia był najwyższy w 2019 roku – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

Kod	Elementarne grupy zawodów	Wskaźnik długotrwałego bezrobocia
1112	Wyżsi urzędnicy administracji rządowej	100,00
1219	Kierownicy do spraw obsługi biznesu i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani	100,00
2113	Chemicy	100,00
2114	Specjaliści nauk o Ziemi	100,00
2131	Biolodzy i pokrewni	100,00
2132	Specjaliści w zakresie rolnictwa, leśnictwa i pokrewni	100,00
2151	Inżynierowie elektrycy	100,00
2152	Inżynierowie elektronicy	100,00
2164	Urbaniści i inżynierowie ruchu drogowego	100,00
2299	Specjaliści ochrony zdrowia gdzie indziej niesklasyfikowani	100,00
2352	Nauczyciele szkół specjalnych	100,00
3143	Technicy leśnictwa	100,00
3213	Technicy farmaceutyczni	100,00
3254	Technicy fizjoterapii i masażyści	100,00
3256	Ratownicy medyczni	100,00
3411	Średni personel z dziedziny prawa i pokrewny	100,00
3511	Operatorzy urządzeń teleinformatycznych	100,00
4226	Recepcjoniści (z wyłączeniem hotelowych)	100,00
4311	Pracownicy do spraw rachunkowości i księgowości	100,00
4415	Pracownicy działów kadr	100,00
5230	Kasjerzy i sprzedawcy biletów	100,00
5244	Sprzedawcy (konsultanci) w centrach sprzedaży telefonicznej / internetowej	100,00
5321	Pomocniczy personel medyczny	100,00
5329	Pracownicy opieki osobistej w ochronie zdrowia i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	100,00
5419	Pracownicy usług ochrony gdzie indziej niesklasyfikowani	100,00
7115	Cieśle i stolarze budowlani	100,00
7121	Dekarze	100,00
7123	Tynkarze i pokrewni	100,00
7127	Monterzy i konserwatorzy instalacji klimatyzacyjnych i chłodniczych	100,00
7214	Robotnicy przygotowujący i wznoszący konstrukcje metalowe	100,00
7313	Jubilerzy, złotnicy i pokrewni	100,00
7317	Rękodzielnicy wyrobów z drewna i pokrewnych materiałów	100,00
7543	Klasyfikatorzy wyrobów przemysłowych	100,00
8121	Operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji i przetwórstwa metali	100,00
8131	Operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji wyrobów chemicznych	100,00
8171	Operatorzy urządzeń do wyrobu masy papierniczej i produkcji papieru	100,00

8181	Operatorzy urządzeń do produkcji wyrobów szklanych i ceramicznych	100,00
8182	Maszyniści kotłów parowych i pokrewni	100,00
8189	Operatorzy innych maszyn i urządzeń przetwórczych gdzie indziej niesklasyfikowani	100,00
8219	Monterzy gdzie indziej niesklasyfikowani	100,00
8331	Kierowcy autobusów i motorniczowie tramwajów	100,00
8350	Marynarze i pokrewni (z wyłączeniem sił zbrojnych)	100,00
9122	Czyściciele pojazdów	100,00
9333	Robotnicy pracujący przy przeładunku towarów	100,00
9412	Pomoce kuchenne	100,00

W przypadku zawodów, wśród których wskaźnik płynności bezrobotnych jest najwyższy dominują: rolnicy upraw polowych, monterzy konstrukcji budowlanych, specjaliści w zakresie rolnictwa, leśnictwa i pokrewni.

Tabela nr 6. Grupy zawodów, dla których wskaźnik płynności bezrobotnych był najwyższy w 2019 r. – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

Kod	Elementarne grupy zawodów	Wskaźnik płynności bezrobotnych
6111	Rolnicy upraw polowych	4,00
7111	Monterzy konstrukcji budowlanych i konserwatorzy budynków	3,00
2132	Specjaliści w zakresie rolnictwa, leśnictwa i pokrewni	2,50
3432	Plastycy, dekoratorzy wnętrz i pokrewni	2,50
5132	Barmani	2,50
7124	Monterzy izolacji	2,50
2113	Chemicy	2,00
3254	Technicy fizjoterapii i masażyści	2,00
3259	Średni personel do spraw zdrowia gdzie indziej niesklasyfikowany	2,00
5244	Sprzedawcy (konsultanci) w centrach sprzedaży telefonicznej / internetowej	2,00
5321	Pomocniczy personel medyczny	2,00
7129	Robotnicy budowlani robót wykończeniowych i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	2,00
8189	Operatorzy innych maszyn i urządzeń przetwórczych gdzie indziej niesklasyfikowani	2,00
8341	Operatorzy wolnobieżnych maszyn rolniczych i leśnych	2,00
9333	Robotnicy pracujący przy przeładunku towarów	2,00

Tabela nr 7. Grupy zawodów, dla których wskaźnik płynności bezrobotnych był najniższy w 2019 r. – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

Kod	Elementarne grupy zawodów	Wskaźnik płynności bezrobotnych
1211	Kierownicy do spraw finansowych	0,00
1323	Kierownicy do spraw budownictwa	0,00
1431	Kierownicy do spraw sportu, rekreacji i rozrywki	0,00
2111	Fizycy i astronomowie	0,00
2163	Projektanci wzornictwa przemysłowego i odzieży	0,00
2293	Dietetycy i specjaliści do spraw żywienia	0,00
2294	Audiofonolodzy i logopedzi	0,00
2356	Instruktorzy technologii informatycznych	0,00
2440	Specjaliści do spraw rynku nieruchomości	0,00
3211	Operatorzy aparatury medycznej	0,00
3339	Pośrednicy usług biznesowych gdzie indziej niesklasyfikowani	0,00
3359	Urzędnicy państwowi do spraw nadzoru gdzie indziej niesklasyfikowani	0,00
3513	Operatorzy sieci i systemów komputerowych	0,00
4211	Kasjerzy bankowi i pokrewni	0,00
4212	Bukmacherzy, krupierzy i pokrewni	0,00
5246	Wydawcy posiłków	0,00
5311	Opiekunowie dziecięcy	0,00
5419	Pracownicy usług ochrony gdzie indziej niesklasyfikowani	0,00
6112	Sadownicy	0,00
6114	Rolnicy upraw mieszanych	0,00
7214	Robotnicy przygotowujący i wznoszący konstrukcje metalowe	0,00
7322	Drukarze	0,00
7421	Monterzy i serwisanci urządzeń elektronicznych	0,00
7523	Ustawiacze i operatorzy maszyn do obróbki i produkcji wyrobów z drewna	0,00
9613	Zamiatacze i pokrewni	0,00

RANKING ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH

Rankingi zawodów deficytowych i nadwyżkowych stanowią najważniejszy element prowadzenia monitoringu. Prezentowane są w informacjach sygnałnych (w ujęciu półrocznym) oraz w rocznych raportach z monitoringu (roczny okres sprawozdawczy). Celem konstrukcji rankingów jest zidentyfikowanie elementarnych grup zawodów charakteryzujących się deficytem, równowagą bądź nadwyżką na rynku pracy. Przedstawienie rankingów zawodów deficytowych, zrównoważonych oraz nadwyżkowych, pozwala dodatkowo na wskazanie kierunków i natężenia zmian zachodzących w strukturze zawodowej, co za tym idzie, usprawnienie poradnictwa zawodowego.

Konstrukcja rankingu opiera się na zestawieniu popytowej i podażowej strony rynku pracy. Jako podażową stronę rynku pracy przyjęto liczbę bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy. Założono, że dane gromadzone przez PUP stanowią wyczerpujące źródło informacji o liczbie bezrobotnych i strukturze zawodowej bezrobotnych. Natomiast popyt na rynku pracy określono jako liczbę wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej. Z powodu, iż oferty pracy zgłaszane przed pracodawców do PUP stanowią jedynie część informacji o popytowej stronie rynku pracy, do rankingu włączono oferty pracy podmiotów publicznych (zamieszczanych w BIP) oraz oferty pracy publikowane w internetowych serwisach rekrutacyjnych. Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych konstruowany jest dla elementarnych grup zawodów w oparciu o: dane o liczbie zarejestrowanych bezrobotnych i ofertach pracy (wolnych miejscach pracy i miejscach aktywizacji zawodowej) z systemu Syriusz, dane o liczbie ofert pracy w Internecie gromadzone przez WUP; dane o liczbie ofert pracy podmiotów publicznych (BIP) gromadzone przez WUP.

Proces konstrukcji rankingu można podzielić na trzy etapy:

- a) przygotowanie bazy danych (agregacja danych z systemu Syriusz oraz dołączenie ofert pracy w Internecie i tych z BIP),
- b) kalkulacja mierników (wskaźnik dostępności ofert pracy, wskaźnik długotrwałego bezrobocia, wskaźnik płynności bezrobotnych),
- c) identyfikacja zawodów deficytowych, zrównoważonych oraz nadwyżkowych.

Podstawowe zmienne wykorzystywane do budowy mierników w monitoringu:

- $\bar{B}_t^k$ – średniomiesięczna liczba bezrobotnych w grupie zawodów k w okresie t,
 $\bar{O}_t^k$ – średniomiesięczna liczba dostępnych ofert pracy w grupie zawodów k w okresie t,
 B_t^k – liczba zarejestrowanych bezrobotnych w grupie zawodów k na koniec okresu t,
 DB_t^k – liczba długotrwale bezrobotnych w grupie zawodów k na koniec okresu t,
 NB_t^k – napływ bezrobotnych w grupie zawodów k w okresie t,
 OB_t^k – odpływ bezrobotnych w grupie zawodów k w okresie t.

Nazwa i wzór wskaźnika	Sposób interpretacji
<p>Wskaźnik dostępności oferty pracy</p> $B/O_t^k = \frac{\bar{B}_t^k}{\bar{O}_t^k}$	<p>Miernik informuje o dostępności oferty pracy dla bezrobotnych w danej elementarnej grupie zawodów. Im wyższa wartość wskaźnika, tym dostępność jest niższa. Wartość wskaźnika można interpretować jako przeciętną liczbę bezrobotnych przypadających na 1 ofertę pracy. Im wyższa wartość wskaźnika tym mniejsza szansa na znalezienie zatrudnienia w grupie zawodów k. Przyjmuje wartości z przedziału $<0, +\infty$.</p> <p>$B/O_t^k = 0$ – brak bezrobotnych w elementarnej grupie zawodów k. Dostępność oferty jest bardzo wysoka, a grupa zawodów k jest maksymalnie deficytowa.</p> <p>$B/O_t^k < 1$ – przeciętnie każdy bezrobotny z danej elementarnej grupy ma szansę znaleźć pracę. Liczba dostępnych ofert pracy przewyższa liczbę bezrobotnych w grupie zawodów k.</p> <p>$B/O_t^k > 1$ – dostępność oferty pracy jest relatywnie niska, gdyż liczba bezrobotnych przewyższa liczbę ofert pracy w grupie zawodów k.</p> <p><i>Brak wartości</i> – oferty pracy w elementarnej grupie zawodów k nie są dostępne, w rezultacie szansa znalezienia pracy jest zerowa, a cecha k jest maksymalnie nadwyżkowa.</p>
<p>Wskaźnik długotrwałego bezrobocia</p> $WDB_t^k = \frac{DB_t^k}{B_t^k} * 100$	<p>Wartość wskaźnika informuje o tym, jaki odsetek bezrobotnych w elementarnej grupie zawodów k stanowią długotrwale bezrobotni. Im większa wartość wskaźnika tym więcej osób jest długotrwale bezrobotnych w danej grupie zawodów.</p> <p>Przyjmuje wartości od 0% (sytuacja, w której bezrobotni długotrwale nie występują) do 100% (w przypadku, gdy każdy bezrobotny w elementarnej grupie zawodów k jest długotrwale bezrobotnym).</p>
<p>Wskaźnik płynności bezrobotnych</p> $WPB_t^k = \frac{OB_t^k}{NB_t^k}$	<p>Wartość miernika wskazuje na kierunek i natężenie ruchu bezrobotnych w elementarnej grupie zawodów k.</p> <p>$WPB_t^k < 1$ – napływ przewyższa odpływ, co oznacza wzrost liczby bezrobotnych w elementarnej grupie zawodów k.</p> <p>$WPB_t^k = 1$ – odpływ jest równy napływowi (oba niezerowe), przez co liczba bezrobotnych w grupie zawodów k nie ulega zmianie.</p> <p>$WPB_t^k > 1$ – odpływ przewyższa napływ, co oznacza spadek bezrobotnych w zawodzie k.</p> <p><i>Brak wartości</i> – napływ jest równy zeru.</p>

Identyfikacja zawodów deficytowych i nadwyżkowych następuje poprzez nałożenie dodatkowych warunków na wcześniej wyliczone mierniki. **Zawody deficytowe** charakteryzują się większą liczbą dostępnych ofert pracy niż wynosi średni stan bezrobotnych w danym okresie sprawozdawczym. Dodatkowo wskazane jest, aby w takim zawodzie odsetek długotrwale bezrobotnych nie przekraczał mediany, a odpływ bezrobotnych powinien przewyższać ich napływ (bądź był równy) w danym okresie sprawozdawczym. **Zawody maksymalnie deficytowe** wyróżniają się brakiem bezrobotnych tj. wskaźnik dostępności oferty pracy wynosi zero. Przyjęto, że **zawody zrównoważone** odznaczają się zbliżoną liczbą bezrobotnych i dostępnych ofert pracy w danym okresie sprawozdawczym. Dodatkowo wskazane jest, aby w takim zawodzie odsetek długotrwale

bezrobotnych nie przekraczał mediany, a odpływ bezrobotnych powinien przewyższać ich napływ (bądź być równy) w danym okresie sprawozdawczym. Natomiast **zawody nadwyżkowe** odznaczają się przewagą liczebną bezrobotnych nad dostępnymi ofertami pracy, bezrobociem długotrwałym powyżej mediany oraz niskim odpływem netto (wyższy napływ niż odpływ) bezrobotnych w danym okresie sprawozdawczym. Zawody **maksymalnie nadwyżkowe** to takie, dla których nie ma żadnych ofert pracy tj. wskaźnik dostępności oferty pracy nie przyjmuje żadnych wartości (dzielenie przez zero).

Zawody	Wskaźnik dostępności oferty pracy	Wskaźnik długotrwałego bezrobocia	Wskaźnik płynności bezrobotnych
deficytowe	$B/O_t^k < 0,9$	$WDB_t^k \leq Me$ lub <i>brak wartości</i>	$WPB_t^k \geq 1$ lub <i>brak wartości</i>
zrównoważone	$0,9 \leq B/O_t^k \leq 1,1$	$WDB_t^k \leq Me$ lub <i>brak wartości</i>	$WPB_t^k \geq 1$ lub <i>brak wartości</i>
nadwyżkowe	$B/O_t^k > 1,1$ lub <i>brak wartości</i>	$WDB_t^k > Me$	$WPB_t^k < 1$

Tabela nr 8. Ranking elementarnych grup zawodów deficytowych w 2019 roku – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

DEFICYT								
Kod	Elementarna grupa zawodów	Średnio miesięczna liczba bezrobotnych	Średniomiesięczna liczba dostępnych ofert pracy	Wskaźnik dostępności ofert pracy	Wskaźnik długotrwałego bezrobocia	Wskaźnik płynności bezrobotnych	Odsetek ofert subsydiowanych w CBOP (PUP+OHP+EUR ES) (%)	Odsetek miejsc aktywizacji zawodowej (%)
4222	Pracownicy centrów obsługi telefonicznej (pracownicy call center)	0,08	0,50	0,17			100,00	0,00
4419	Pracownicy obsługi biura tej niesklasyfikowani	0,17	0,58	0,29		1,00	100,00	85,71
2165	Kartografowie i geodeci	0,33	0,83	0,40	0,00	1,00	0,00	0,00
2222	Pielęgniarki z tytułem specjalisty	0,08	0,17	0,50		1,00	0,00	0,00

2514	Programiści aplikacji	0,33	0,58	0,57		1,00		0,00
2271	Diagności laboratoryjni bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji	0,92	1,42	0,65				0,00
7111	Monterzy konstrukcji budowlanych i konserwatorzy budynków	1,08	1,67	0,65		3,00	0,00	0,00
2512	Specjaliści do spraw rozwoju systemów informatycznych	0,17	0,25	0,67		1,00		0,00
5153	Gospodarze budynków	27,58	37,58	0,73	42,31	1,56	5,92	3,87

MAKSYMALNY DEFICYT*

Kod	Elementarna grupa zawodów	Liczba dostępnych ofert pracy	Odsetek ofert subsydiowanych w CBOP (PUP+OHP+EURES) (%)	Odsetek miejsc aktywizacji zawodowej (%)
9612	Sortowacze odpadów	8	37,50	0,00
7119	Robotnicy robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	7	0,00	0,00
9129	Pozostali pracownicy zajmujący się sprzętaniem	2	0,00	0,00
2351	Wizytatorzy i specjaliści metod nauczania	1		0,00
2611	Adwokaci, radcy prawni i prokuratorzy	1		0,00
1420	Kierownicy w handlu detalicznym i hurtowym	1		0,00
2529	Specjaliści do spraw baz danych i sieci komputerowych gdzie indziej niesklasyfikowani	1		0,00
8114	Operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji wyrobów cementowych, kamiennych i pokrewni	1		0,00
4132	Operatorzy wprowadzania danych	1	100,00	100,00
3353	Urzędnicy do spraw świadczeń społecznych	1	100,00	100,00
3433	Pracownicy bibliotek, galerii, muzeów, informacji naukowej i pokrewni	0	100,00	0,00
4414	Technicy archiwistów i pokrewni	0	100,00	100,00
5222	Kierownicy sprzedaży w marketach	0	0,00	0,00
8157	Operatorzy maszyn do prania	0	0,00	0,00
2412	Doradcy finansowi i inwestycyjni	0	0,00	0,00
3344	Sekretarze medyczni i pokrewni	0	100,00	100,00
4323	Pracownicy do spraw transportu	0	100,00	33,33
1324	Kierownicy do spraw logistyki i dziedzin pokrewnych	0		0,00
2513	Projektanci aplikacji sieciowych i multimediów	0		0,00
3342	Sekretarze prawni	0	50,00	50,00

5312	Asystenci nauczycieli	0	100,00	100,00
1321	Kierownicy do spraw produkcji przemysłowej	0	0,00	0,00
3321	Agenci ubezpieczeniowi	0	100,00	0,00

Tabela nr 9. Ranking elementarnych grup zawodów nadwyżkowych w 2019 roku – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

MAKSYMALNA NADWYŻKA								
Kod	Elementarna grupa zawodów	Liczba bezrobotnych						
2631	Ekonomiści	29						
3114	Technicy elektrony i pokrewni	11						
5413	Pracownicy ochrony osób i mienia	8						
9613	Zamiatacze i pokrewni	4						
3513	Operatorzy sieci i systemów komputerowych	3						
5419	Pracownicy usług ochrony gdzie indziej niesklasyfikowani	1						
9122	Czyszciele pojazdów	1						

NADWYŻKA								
Kod	Elementarna grupa zawodów	Średniomiesięczna liczba bezrobotnych	Średniomiesięczna liczba dostępnych ofert pracy	Wskaźnik dostępności ofert pracy	Wskaźnik długotrwałego bezrobocia	Wskaźnik płynności bezrobotnych	Odsetek ofert subsydiowanych w CBOP (PUP+OHP+EUR ES) (%)	Odsetek miejsc aktywizacji zawodowej (%)
2423	Specjaliści do spraw zarządzania zasobami ludzkimi	8,00	0,08	96,00	60,00	0,57	100,00	0,00
2143	Inżynierowie inżynierii środowiska	3,25	0,08	39,00	66,67	0,78	0,00	0,00
7512	Piekarze, cukiernicy i pokrewni	18,17	1,33	13,63	72,22	0,83	25,00	25,00
3112	Technicy budownictwa	35,00	2,92	12,00	61,11	0,96	0,00	0,00
7214	Robotnicy przygotowujący i wznoszący konstrukcje metalowe	1,00	0,17	6,00	100,00	0,00	100,00	50,00
3412	Pracownicy wsparcia rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej	5,83	1,08	5,38	57,14	0,60	61,54	0,00

Tabela nr 10. Zawody w równowadze w 2019 roku – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej opublikowanej przez MRPiPS)

RÓWNOWAGA						
Kod	Elementarna grupa zawodów	Średniomiesięczna liczba bezrobotnych	Średniomiesięczna liczba dostępnych ofert pracy	Wskaźnik dostępności ofert pracy	Odsetek ofert subsydiowanych w CBOP (PUP+OHP+EUR ES) (%)	Odsetek miejsc aktywizacji zawodowej (%)
1213	Kierownicy do spraw strategii i planowania	0,17	0,17	1,00		0,00

W wyniku przeprowadzonej analizy, do zawodów maksymalnie deficytowych w mieście Ostrołęka należy zaliczyć: sortowaczy odpadów, robotników robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani, pozostałych pracowników zajmujących się sprzątaniami. Natomiast wśród zawodów deficytowych uwzględniamy: Pracowników

centrów obsługi telefonicznej (pracownicy call center), pracowników obsługi biura gdzie indziej niesklasyfikowanych.

Wśród zawodów nadwyżkowych są to: specjaliści do spraw zarządzania zasobami ludzkimi , inżynierowie inżynierii środowiska, piekarze, cukiernicy i pokrewni.

Wśród zawodów maksymalnie nadwyżkowych należy wymienić: ekonomiści, technicy elektronicy, pracownicy ochrony osób i mienia.

W roku 2019 w mieście Ostrołęka wyszczególniamy dwa zawody w równowadze: kierowników do spraw strategii i planowania.

ANALIZA UMIEJĘTNOŚCI I UPRAWNIENI

Kolejnym elementem monitoringu jest analiza umiejętności i uprawnień na rynku pracy – zarówno od strony popytowej i podaźowej. Przedstawione w niej są uprawnienia, które są najczęściej posiadane przez bezrobotnych (stanowią najwyższy odsetek bezrobotnych) oraz umiejętności i uprawnienia, które są najczęściej wymagane przez pracodawców w ofertach pracy (stanowią najwyższy odsetek ofert pracy w których są wymagane). Analiza umiejętności i uprawnień przeprowadzona została w powiązaniu z zawodami, co pozwoliło na wskazanie niedopasowań w strukturze kwalifikacyjno-zawodowej. Zestawianie popytu i podaży na umiejętności i uprawnienia w podziale na wielkie grupy zawodów umożliwia odpowiedź na pytanie, czy cechy posiadane przez bezrobotnych w danych grupach zawodów są poszukiwane przez pracodawców w ofertach pracy. Jeśli większość umiejętności i uprawnień, które najczęściej posiadają bezrobotni pokrywa się z tymi, które występują po popytowej stronie rynku pracy – to można wysnuć wniosek o równowadze na rynku pracy w tym zakresie. Natomiast, gdy w wyniku przeprowadzonej analizy –umiejętności i uprawnienia poszukiwane przez pracodawców w ofertach pracy są zupełnie inne, niż te posiadane przez bezrobotnych w danej grupie zawodów – można wysnuć wniosek o niedopasowaniu struktury kwalifikacyjno-zawodowej na badanym rynku pracy.

Jako uzupełnienie analizy umiejętności i uprawnień w podziale na wielkie grupy zawodów, zbadane zostały cechy grupy osób bez zawodu. Grupa ta charakteryzowana jest według posiadanego wykształcenia i posiadanych umiejętności i uprawnień.

Najbardziej pożądanymi przez pracodawców umiejętnościami są: wywieranie wpływu, wyszukiwanie informacji, analiza i wyciąganie wniosków (w przypadku specjalistów) oraz współpraca w zespole, wykonywanie obliczeń (w przypadku techników i innego średniego personelu) oraz sprawność psychofizyczna i psychomotoryczna (w przypadku operatorów i monterów maszyn i urządzeń).

Co piąta osoba bezrobotna z terenu Miasta Ostrołęka nie posiada zawodu. Najwięcej osób bezrobotnych bez zawodu legitymuje się wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz średnim ogólnokształcącym, czyli po szkołach, które nie nadają uprawnień do pracy w zawodzie.

Tabela 11. Bezrobotni bez zawodu w 2019 roku

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	w tym bezrobotni bez zawodu	Odsetek bezrobotnych bez zawodu (%)*
Ogółem	2072	407	19,64%
wg poziomu wykształcenia:			
gimnazjalne i poniżej	364	169	46,43%
zasadnicze zawodowe	455	20	4,40%
średnie ogólnokształcące	276	144	52,17%
policealne i średnie zawodowe	578	62	10,73%
wyższe	393	12	3,05%
wg typu ukończonej szkoły:			
zasadnicza szkoła zawodowa			
szkoła przysposabiająca do pracy	1	0	0,00%
technikum	99	27	27,27%
liceum ogólnokształcące	104	79	75,96%
liceum profilowane	4	4	100,00%
technikum uzupełniające	11	1	9,09%
liceum uzupełniające	9	2	22,22%
szkoła policealna	40	5	12,50%
wyższa	315	10	3,17%
brak danych źródłowych	1 312	264	20,12%
zasadnicza szkoła zawodowa	171	15	8,77%

ANALIZA RYNKU EDUKACYJNEGO

W ramach analizy rynku edukacyjnego dokonuje się analizy uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych oraz analizy absolwentów szkół ponadgimnazjalnych. Analiza liczby uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych pozwala określić potencjalny zasób siły roboczej wchodzącej na rynek. W przypadku zawodów nadwyżkowych, relatywnie duża liczba uczniów ostatnich klas, mogących podjąć zatrudnienie, przy niezmiennych warunkach po popytowej stronie rynku pracy, może przyczynić się do wzrostu bezrobocia w omawianym zawodzie. Wyklucza to również zasadność przeprowadzania szkoleń w obrębie uprawnień niezbędnych do wykonywania danego zawodu. Analiza ta umożliwi także określenie, czy deficyt występujący w danym zawodzie zostanie uzupełniony przez przyszłych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych oraz czy uzasadnione jest przeprowadzanie szkoleń dla bezrobotnych w zakresie uprawnień warunkujących zatrudnienie w badanym zawodzie. Źródło informacji do opisywanej analizy stanowią dane pochodzące z Systemu Informacji Oświatowej MEN o liczbie uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych, zawodów i specjalności. Wyróżniona grupa w całości będzie podlegała analizie, a plany edukacyjne przyszłych absolwentów zostały w niej pominięte na poziomie PUP i WUP, co wynika z faktu, że absolwenci często kontynuują naukę poza miejscem stałego zamieszkania/zameldowania. Celem analizy jest uzyskanie pełnej informacji o rynku edukacyjnym, w tym o potencjalnym zasobie siły roboczej wchodzącej na rynek pracy. Powyższa analiza została przygotowana w oparciu o dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące liczby studentów na ostatnim roku studiów wyższych według uczelni wyższych oraz kierunku kształcenia. Stopień agregacji danych uniemożliwia w sposób jednoznaczny porównanie z wynikami uzyskanymi z poprzednich etapów analizy, zwłaszcza z wyróżnionymi elementarnymi grupami zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Trudności te wynikają z faktu, iż nie zawsze jest możliwość precyzyjnego przyporządkowania kierunku studiów do elementarnej grupy zawodów.

Celem analizy sytuacji absolwentów szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół wyższych na rynku pracy jest wskazanie w jakim stopniu kompetencje i wiedza uzyskane w trakcie nauki zabezpieczają absolwentów przed koniecznością długotrwałego pozostawania w rejestrach urzędów pracy jako osoby bezrobotne. A zatem pozwala ona na konstruowanie wiążących wniosków dla systemu kształcenia ponadgimnazjalnego oraz wyższego.

Analiza została wykonana w oparciu o następujące dane:

- a) liczbę bezrobotnych absolwentów według ostatnio ukończonej szkoły (nazwa i typ szkoły ponadgimnazjalnej lub nazwa uczelni wyższej) oraz bezrobotnych i absolwentów wg zawodu i specjalności (w przypadku absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i wyższych) lub kierunku kształcenia (w przypadku absolwentów szkół wyższych) z systemu Syriusz,
- b) liczbę uczniów ostatnich klas, w tym którzy zdali egzamin maturalny z Systemu Informacji Oświatowej MEN,
- c) liczbę absolwentów szkół ponadgimnazjalnych według zawodu i specjalności oraz ukończonej szkoły (nazwa i typ szkoły) z Systemu Informacji Oświatowej MEN,
- d) liczbę absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, którzy zdali egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe, według zawodu i specjalności oraz ukończonej szkoły (nazwa i typ szkoły) z Systemu Informacji Oświatowej MEN,
- e) liczbę absolwentów szkół wyższych według kierunków nauki oraz nazwy uczelni wyższej (badanie GUS),
- f) liczbę studentów pierwszego i ostatniego roku studiów (badanie GUS).

W analizie za bezrobotnego absolwenta uważa się osobę, która w okresie do upływu 12 miesięcy od dnia określonego w dyplomie, świadectwie czy innym dokumencie potwierdzającym ukończenie szkoły lub zaświadczeniu o ukończeniu kursu, pozostaje w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy.

Analiza absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i wyższych opierała się na:

- a) zestawieniu liczby bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych w urzędzie pracy z łączną liczbą absolwentów, z uwzględnieniem posiadanego zawodu/specjalności (w agregacji do elementarnej grupy zawodów), ostatnio ukończonej szkoły (nazwa i typ szkoły) – wskaźnik frakcji bezrobotnych wśród absolwentów,
- b) zestawieniu liczby bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych w urzędzie pracy z łączną liczbą bezrobotnych, z uwzględnieniem posiadanego zawodu/specjalności (w agregacji do elementarnej grupy zawodów) – wskaźnik frakcji absolwentów wśród bezrobotnych,
- c) oszacowanie faktycznej frakcji absolwentów wchodzących na rynek pracy (dotyczy tylko absolwentów szkół ponadgimnazjalnych).

Miernikiem służącym do identyfikacji elementarnych grup zawodów/kierunków nauki i szkół, w których absolwenci mają trudności ze znalezieniem pracy jest wskaźnik frakcji bezrobotnych wśród absolwentów:

$$WBA_t^k = \frac{BA_t^k}{A_{t-1}^k} * 100,$$

gdzie:

BA_t^k – liczba bezrobotnych absolwentów według elementarnych grup zawodów/kierunku nauki bądź typu szkoły (zasadnicza zawodowa, średnia ogólnokształcąca, średnia zawodowa i policealna, wyższa) bądź nazwy szkoły/uczelni – stan na koniec grudnia/maja

A_{t-1}^k – liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych/wyższych według elementarnych grup zawodów/kierunku nauki bądź typu szkoły (zasadnicza zawodowa, średnia ogólnokształcąca, średnia zawodowa i policealna, wyższa) bądź nazwy szkoły/uczelni – stan za poprzedni rok szkolny/akademicki

Powyższy wskaźnik informuje, jaki odsetek absolwentów w elementarnej grupie zawodów/kierunku nauki/szkoły stanowią bezrobotni absolwenci elementarnej grupie zawodów/kierunku nauki/szkoły (w %). Miernik przyjmuje wartości od 0 % (oznacza brak bezrobotnych wśród absolwentów według wybranej specyfikacji) do 100 % (sytuacja, w której każdy absolwent w elementarnej grupie zawodów/kierunku nauki/szkoły jest zarejestrowany jako bezrobotny). Im niższy wskaźnik przyjmuje wartości, tym daną grupę elementarną zawodów/kierunek nauki/szkołę można uznać za bardziej dostosowaną do potrzeb lokalnego rynku pracy, gdyż jej absolwenci znajdują zatrudnienie w ciągu 6 lub 11 miesięcy od ukończenia szkoły.

Analiza ta ma na celu sprawdzenie, w jakim stopniu kompetencje i wiedza uzyskane w trakcie nauki zabezpieczają absolwentów przed koniecznością długotrwałego pozostawania w rejestrach urzędów pracy jako osoby bezrobotne. Największy wskaźnik frakcji bezrobotnych wśród absolwentów w mieście Ostrołęka występuje wśród osób kończących szkoły branżowe, szkołę policealną oraz technikum.

Tabela nr 12. Liczba absolwentów i bezrobotnych absolwentów według typu szkoły w 2019 roku – miasto Ostrołęka (opracowanie własne na podstawie informacji rocznej MRPiPS)

Nazwa szkoły	Kod szkoły	Liczba absolwentów w roku szkolnym poprzedzającym rok sprawozdawczy		Liczba bezrobotnych absolwentów		Wskaźnik frakcji bezrobotnych absolwentów wśród absolwentów (%)	
		ogółem	posiadający tytuł zawodowy*	koniec grudnia roku poprzedniego	koniec maja roku sprawozdawczego	koniec grudnia roku poprzedniego	koniec maja roku sprawozdawczego
AKADEMICKA SZKOŁA POLICEALNA W ŁOMŻY	80777	0	0	1	0	0,00%	0,00%
BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA NR 1	42140	39	13	1	0	2,56%	0,00%
BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA NR 3	48457	0	0	0	0	0,00%	0,00%
BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA NR 4	48024	9	0	2	1	22,22%	11,11%
I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH	119642	0	0	0	0	0,00%	0,00%
I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM.GEN. JÓZEFA BEMA	17553	244	0	4	0	1,64%	0,00%
II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH	119643	0	0	0	0	0,00%	0,00%
II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. C. K. NORWIDA	17092	206	0	0	0	0,00%	0,00%
II SPOŁECZNE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. TONIEGO HALIKA	48046	49	0	1	0	2,04%	0,00%
III LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE	39044	197	0	6	1	3,05%	0,51%
III LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH	119645	0	0	0	0	0,00%	0,00%
IV LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH	119652	0	0	0	0	0,00%	0,00%
IV LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W OSTROŁĘCE	52733	0	0	0	0	0,00%	0,00%
LICEUM KLASYCZNE IM. PAPIEŻA JANA PAWŁA II W OSTROŁĘCE	89651	0	0	0	4	0,00%	0,00%
LICEUM KLASYCZNE IM.PAPIEŻA JANA PAWŁA II W OSTROŁĘCE	132235	20	0	0	0	0,00%	0,00%
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH "ŻAK" W OSTROŁĘCE	52662	51	0	3	1	5,88%	1,96%
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE SIGIE IM. KAROLA ADAMIECKIEGO W OSTROŁĘCE	48044	30	0	0	1	0,00%	3,33%
MEDYCZNA SZKOŁA POLICEALNA TWP W OSTROŁĘCE	39025	0	0	0	0	0,00%	0,00%

MEDYCZNO - SPOŁECZNA SZKOŁA POLICEALNA DLA DOROSŁYCH W OSTROŁĘCE	127418	69	51	0	0	0,00%	0,00%
MEDYCZNO - SPOŁECZNA SZKOŁA POLICEALNA W OSTROŁĘCE	127417	0	0	0	0	0,00%	0,00%
POLICEALNA SZKOŁA "AKADEMIA SUKCESU"	39065	7	7	0	1	0,00%	14,29%
POLICEALNA SZKOŁA CENTRUM NAUKI I BIZNESU "ŻAK" W OSTROŁĘCE	52457	42	30	1	1	2,38%	2,38%
POLICEALNA SZKOŁA EDUKACJI SPOŁECZNEJ SIGIE IM. KAROLA ADAMIECKIEGO W OSTROŁĘCE	48109	0	0	0	0	0,00%	0,00%
POLICEALNA SZKOŁA OPIEKI MEDYCZNEJ "ŻAK" W OSTROŁĘCE	130400	10	0	0	0	0,00%	0,00%
POLICEALNA SZKOŁA ZAWODOWA "ŻAK" W OSTROŁĘCE	104190	84	0	2	2	2,38%	2,38%
POLICEALNE STUDIUM FARMACEUTYCZNE W ŁOMŻY	19085	0	0	1	1	0,00%	0,00%
PRYWATNE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH	34824	0	0	1	0	0,00%	0,00%
SPOŁECZNA SZKOŁA ZAWODOWA SIGIE IM. KAROLA ADAMIECKIEGO W OSTROŁĘCE	48086	0	0	0	0	0,00%	0,00%
SZKOŁA POLICEALNA NR 1 W OSTROŁĘCE	48466	0	0	0	0	0,00%	0,00%
SZKOŁA POLICEALNA NR 2 W OSTROŁĘCE	55274	12	7	0	2	0,00%	16,67%
SZKOŁA POLICEALNA NR 3	48458	0	0	0	0	0,00%	0,00%
SZKOŁA POLICEALNA NR 4 W OSTROŁĘCE	47317	0	0	0	0	0,00%	0,00%
SZKOŁA POLICEALNA TOWARZYSTWA WIEDZY POWSZECHNEJ W OSTROŁĘCE	40211	0	0	0	0	0,00%	0,00%

SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPESZAJĄCA DO PRACY	40591	12	0	0	0	0,00%	0,00%
TECHNIKUM NR 1 W OSTROŁĘCE	41855	165	77	1	0	0,61%	0,00%
TECHNIKUM NR 2 W OSTROŁĘCE	58592	99	68	4	2	4,04%	2,02%
TECHNIKUM NR 3 W OSTROŁĘCE	41103	59	5	3	1	5,08%	1,69%
TECHNIKUM NR 4 W OSTROŁĘCE	59930	164	137	3	6	1,83%	3,66%
TRZYLETNIE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH "AKADEMIA SUKCESU"	89653	0	0	0	0	0,00%	0,00%
V LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE	119130	47	0	3	0	6,38%	0,00%
VI LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE MISTRZOSTWA SPORTOWEGO W OSTROŁĘCE	122862	0	0	0	0	0,00%	0,00%
ZAOZNE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH "COSINUS PLUS" W BIAŁYMSTOKU	127687	0	0	1	0	0,00%	0,00%
ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA NR 2 W OSTROŁĘCE	53992	30	3	2	2	6,67%	6,67%
ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA SPECJALNA	48456	2	0	0	1	0,00%	50,00%

BADANIE KWESTIONARIUSZOWE PRZEDSIĘBIORSTW

Pełniejszy obraz kierunków oraz natężenia zmian zachodzących w strukturze kwalifikacyjno-zawodowej na lokalnym rynku pracy pozwoli nakreślić analiza zatrudnienia w oparciu o badanie kwestionariuszowe przedsiębiorstw. Badanie pośrednio pozwala na porównanie oczekiwań pracodawców z cechami osób zarejestrowanych jako bezrobotne.

Do szczegółowych celów badania kwestionariuszowego przedsiębiorstw zalicza się uzyskanie informacji o:

- a) dotychczasowych (ujęcie diagnostyczne) oraz planowanych (ujęcie prognostyczne) kierunkach zmian zatrudnienia oraz ich skali
- b) bieżącej strukturze zatrudnienia przedsiębiorstw, w podziale na wielkie grupy zawodów (zgodnie z Klasyfikacją Zawodów i Specjalności na potrzeby rynku pracy),
- c) planowanej strukturze zatrudnienia, z uwzględnieniem wielkich grup zawodów oraz umiejętności najbardziej pożądanых przez pracodawcę w danym zawodzie/specjalności,
- d) problemach zgłaszanych przez przedsiębiorstwa w procesie rekrutacji pracowników w ujęciu zawodów oraz umiejętności najczęściej brakujących kandydatom do pracy,
- e) roli powiatowych urzędów pracy w kwestii poszukiwania nowych pracowników przez lokalne firmy.

Dodatkowo wyniki badania stanowią podstawę do budowy prognoz, o rocznym horyzoncie czasowym, co umożliwi określenie potencjału siły roboczej w ujęciu lokalnym, zarówno według wielkich grup zawodów, jak i zawodów/specjalności. Ankietyzacja przedsiębiorstw stanowi również źródło informacji odnośnie sposobów rekrutacji, udziału w tym procesie powiatowych urzędów pracy oraz umożliwi wskazanie trudności, jakie napotykają pracodawcy w procesie pozyskiwania nowych kandydatów do pracy. Badanie kwestionariuszowe pozwala w kompleksowy sposób na opisanie zależności i zmian jakie zachodzą w strukturze zawodowo-kwalifikacyjnej na lokalnym rynku pracy.

Badanie kwestionariuszowe przedsiębiorstw od roku 2018 w postaci przeprowadzenia ustrukturyzowanych ankiet telefonicznych nie jest przeprowadzane.

PROGNOZA LOKALNEGO RYNKU PRACY

Prognoza na szczeblu miasta Ostrołęka została przygotowana w oparciu o przeprowadzane wewnętrzne analizy Urzędu. Wykonane badania dostarczają jedynie informacji o prognozowanych kierunkach zmian obserwowanych w poszczególnych grupach zawodów, a nie o poziomie kształtowania się danego czynnika w zadanym momencie czasu.

Duży wpływ na lokalny rynek pracy będzie miała również epidemia spowodowana rozprzestrzenianiem się wirusa SARS CoV-2. Na ten moment ciężko ocenić jak będzie wyglądała kondycja przedsiębiorców i pracodawców w ciągu najbliższego półrocza i czy rozwiązania Tarczy Antykryzysowej zawarte w ustawie o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych będą wystarczające, by przetrwali na rynku i ocalili większość miejsc pracy. Z pewnością spodziewany jest przyrost rejestrowanego bezrobocia, który uwidocznił się już w I półroczu 2020 r.

Do umiejętności i cech szczególnie istotnych dla pracodawców u potencjalnych pracowników, których planują zatrudnić należy wymienić:

- a) wyuczony zawód,
- b) doświadczenie zawodowe,
- c) dodatkowe uprawnienia,
- d) obsługa, montaż i naprawa urządzeń technicznych,
- e) obsługa komputera i wykorzystanie Internetu,
- f) znajomość języków obcych,
- g) wykonywanie obliczeń,
- h) zarządzanie ludźmi / przywództwo,
- i) wywieranie wpływu,
- j) komunikacja ustna / komunikatywność,
- k) planowanie i organizacja pracy własnej,
- l) czytanie ze zrozumieniem i pisanie tekstów w języku polskim,
- ł) wyszukiwanie informacji, analiza i wyciąganie wniosków,
- m) przedsiębiorczość, inicjatywność, kreatywność,
- n) sprawność psychofizyczna i psychomotoryczna,
- o) współpraca w zespole.

WNIOSKI

Przedstawiony raport za 2019 rok ma charakter diagnostyczny. Raport przedstawia aktualne zjawiska zachodzące na rynku pracy oraz ich krótkookresową prognozę, dlatego też przedstawione informacje należy przyjmować z pewną rezerwą i łączyć je z własnymi obserwacjami rynku pracy oraz zmieniającą się sytuacją gospodarczą regionu. Niniejsze sprawozdanie nie jest i nie powinno być jedynym źródłem informacji do podejmowania decyzji w zakresie ustalania kierunków kształcenia i szkolenia przyszłej kadry dla pracodawców czy też podejmowania decyzji o wyborze kierunku kształcenia przez młodych absolwentów szkół gimnazjalnych.

Na koniec 2019 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w mieście Ostrołęka zarejestrowane były 2072 osoby bezrobotne co stanowi spadek o 11,95 % w stosunku do roku poprzedniego.

Biorąc pod uwagę napływ w 2019 roku osób bezrobotnych można dostrzec, iż w perspektywie lat ubiegłych struktura zawodowa osób bezrobotnych z terenu miasta Ostrołęka nie ulega większym zmianom. Najliczniej reprezentowanym zawodem jest sprzedawca, który na dodatek jest silnie sfeminizowany – blisko 90 %. Na kolejnych miejscach znaleźli się specjaliści ds. administracji, specjaliści ds. statystyki.

Czynnikami zaczynającym mieć decydujące znaczenie przy zatrudnieniu są kompetencje. Pracodawcy oczekują osób doświadczonych, profesjonalistów w danej branży, jednocześnie będących elastycznymi. Ciągły rozwój istniejących na rynku firm, ich dostosowywanie do dynamicznie zmieniających się trendów panujących na rynku sprawiają, iż bardzo trudno jest osobom w krótkim okresie czasu dopasowywać kwalifikacje do rynku pracy i zdobywać doświadczenie w konkretnym zawodzie.

Dynamika zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy uniemożliwia ustalenie kierunków kształcenia na dłuższy okres czasu. Kierunki wnioskowanych do zdobycia umiejętności, podnoszenia kwalifikacji czy przekwalifikowania zawodowego winny być rozpatrywane indywidualnie, zgodnie z bieżącym zapotrzebowaniem zgłaszanym przez pracodawców oraz potrzebami osób bezrobotnych, gdyż to zwiększa efektywność podejmowanych działań, czyli szansę zatrudnienia po zdobyciu wnioskowanych kwalifikacji. Przy uruchamianiu szkoleń, przekwalifikowania zawodowego należy także zwrócić uwagę na zapotrzebowanie na kwalifikacje występujące wśród pracodawców działających w mieście Ostrołęka, powiecie ostrołęckim i powiatach ościennych.

To zwiększa szanse na podjęcie zatrudnienia wśród osób uwzględniających w procesie poszukiwania pracy możliwość zatrudnienia poza miejscem zamieszkania.

W celu rozwoju kształcenia ustawicznego, a także promowania idei uczenia się przez całe życie konieczne jest nałożenie nacisku na partnerską współpracę instytucji z obszaru rynku pracy, edukacji i szkoleń. Współpraca ta daje możliwość realizacji regionalnej polityki w zakresie uczenia się przez całe życie i zmierza do wypracowania rozwiązań dotyczących mierzenia jakości usług edukacyjno-zawodowych oraz szerszego dostępu do informacji na temat oferty w tym zakresie dla mieszkańców regionu.

Przeprowadzona analiza zawodów deficytowych i nadwyżkowych pokazuje nam liczną grupę osób bez zawodu. Powinni to być potencjalni klienci systemu edukacji ustawicznej. Obserwacja struktury i ruchu bezrobotnych wyróżnia zawody, które cechuje zarówno wysoki poziom bezrobocia, jak i duża skala napływu. Zawody te to np.: sprzedawca, robotnik gospodarczy.

Wzrost zapotrzebowania na pracowników w nowych zawodach i specjalnościach nie nadąża za rosnącym napływem bezrobotnych z zawodów tracących rację bytu oraz miejsc pracy likwidowanych w wyniku restrukturyzacji i automatyzacji procesów przemysłowych. Procesy zachodzące w życiu społecznym i gospodarczym powodują zmiany na rynku pracy, które wymuszają na społeczeństwie zmianę podejścia do pracy. Nowa sytuacja wymaga od pracowników elastyczności zawodowej oraz aktywności edukacyjnej prawie przez całe życie. Dużego znaczenia nabierają szkolenia bezrobotnych, oparte na technologiach występujących u pracodawców z terenu działania Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce.

W odróżnieniu od wyników zawodów deficytowych i nadwyżkowych za rok 2019, wyniki przeprowadzonego „Barometru zawodów” dla powiatu ostrołęckiego i miasta Ostrołęka na 2020 rok prognozują deficyt w zawodach.: kucharz, kierowca samochodu ciężarowego i ciągnika siodłowego, mechanik pojazdów samochodowych, robotnicy budowlani.

Tabela nr 13. Zawody deficytowe i nadwyżkowe w miasto Ostrołęka -informacja sygnałna 2019 rok

**ZAWODY DEFICYTOWE I NADWYŻKOWE
w Powiat m . Ostrołęka
INFORMACJA SYGNAŁNA 2019 R.**

Sekcja	Zaklasyfikowanie	Grupa elementarna		
DEFICYT	zawód maksymalnie deficytowy	Sortowacze odpadów		
		Robotnicy robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani		
		Pozostali pracownicy zajmujący się sprzątniem		
		Adwokaci, radcy prawni i prokuratorzy		
		Wizytatorzy i specjaliści metod nauczania		
		Kierownicy w handlu detalicznym i hurtowym		
		Specjaliści do spraw baz danych i sieci komputerowych gdzie indziej niesklasyfikowani		
		Operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji wyrobów cementowych, kamiennych i pokrewni		
		Operatorzy wprowadzania danych		
		Urzędnicy do spraw świadczeń społecznych		
		Pracownicy bibliotek, galerii, muzeów, informacji naukowej i pokrewni		
		Kierownicy sprzedaży w marketach		
		Operatorzy maszyn do prania		
		Technicy archiwistów i pokrewni		
		Doradcy finansowi i inwestycyjni		
		Pracownicy do spraw transportu		
		Sekretarze medyczni i pokrewni		
		Asystenci nauczycieli		
		Kierownicy do spraw logistyki i dziedzin pokrewnych		
		Projektanci aplikacji sieciowych i multimediiów		
		Sekretarze prawni		
		Agenci ubezpieczeniowi		
		Kierownicy do spraw produkcji przemysłowej		
		zawód deficytowy		Pracownicy centrów obsługi telefonicznej (pracownicy call center)
				Pracownicy obsługi biura gdzie indziej niesklasyfikowani
				Kartografowie i geodeci
Pielęgniarki z tytułem specjalisty				
Programiści aplikacji				
Diagności laboratoryjni bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji				
Monterzy konstrukcji budowlanych i konserwatorzy budynków				
Specjaliści do spraw rozwoju systemów informatycznych				
Gospodarze budynków				
RÓWNOWAGA	zawód zrównoważony	Kierownicy do spraw strategii i planowania		
NADWYŻKA	zawód nadwyżkowy	Specjaliści do spraw zarządzania zasobami ludzkimi		
		Inżynierowie inżynierii środowiska		
		Piekarze, cukiernicy i pokrewni		
		Technicy budownictwa		
		Robotnicy przygotowujący i wznoszący konstrukcje metalowe		
		Pracownicy wsparcia rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej		
	zawód maksymalnie nadwyżkowy		Ekonomiści	
			Technicy elektronicy i pokrewni	
			Pracownicy ochrony osób i mienia	

	Zamiatacze i pokrewni
	Operatorzy sieci i systemów komputerowych
	Pracownicy usług ochrony gdzie indziej niesklasyfikowani
	Czyściciele pojazdów

*Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych został wykonany według nowej metodologii przygotowanej w ramach projektu współfinansowanego ze środków UE w ramach EFS „Opracowanie nowych zaleceń metodycznych prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy”.

Barometr zawodów 2020

powiat ostrołęcki i miasto Ostrołęka

www.barometrzwawodow.pl

	DEFICYT	RÓWNOWAGA	DEFICYT
	Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych		Kucharze Mechanicy pojazdów samochodowych
	Administratorzy stron internetowych		Robotnicy budowlani
	Agenci ubezpieczeniowi		Pracownicy myjni, pralni i prasowni
	Akustycy i realizatorzy dźwięku		Pracownicy obsługi ruchu szynowego
	Analizyści, testerzy i operatorzy systemów teleinformatycznych		Pracownicy ochrony fizycznej
	Animatory kultury i organizatorzy imprez		Pracownicy poczty
	Architekci i urbaniści		Pracownicy poligraficzni
	Architekci krajobrazu		Pracownicy przetwórstwa metali
	Archiwiści i muzealnicy		Pracownicy przetwórstwa spożywczego
	Asystenci w edukacji		Pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie
	Betoniarze i zbrojarze		Pracownicy służb mundurowych
	Bibliotekoznawcy, bibliotekarze i specjaliści informacji naukowej		Pracownicy socjalni
	Biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy		Pracownicy sprzedaży internetowej
	Blacharze i lakiernicy samochodowi		Pracownicy telefonicznej i elektronicznej obsługi klienta, ankieterzy, teleankieterzy
	Brukarze		Pracownicy usług pogrzebowych
	Ceramicy przemysłowi		Pracownicy zajmujący się zwierzętami
	Cieśle i stolarze budowlani		Prawnicy
	Cukiernicy		Projektanci i administratorzy baz danych, programiści
	Dekarze i blacharze budowlani		Projektanci wzornictwa przemysłowego i operatorzy CAD
	Dentyści		Przedstawiciele handlowi
	Diagnosty samochodowi		Psycholodzy i psychoterapeuci
	Dziennikarze i redaktorzy		Ratownicy medyczni
	Ekonomiści		Recepcjoniści i rejestratorzy
	Elektrycy, elektromechanicy i elektrycy monterzy		Robotnicy leśni
	Farmaceuci		Robotnicy obróbki drewna i stolarze
	Filolodzy i tłumacze		Robotnicy obróbki skóry
	Filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy		Rolnicy i hodowcy
	Fizjoterapeuci i masażyści		Rzemieślnicy obróbki szkła i metali szlachetnych
	Floryści		Samodzielni księgowi
	Fotografowie		Sekretarki i asystenci
	Fryzjerzy		Socjolodzy i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych
	Geodeci i kartografowie		Spawacze
	Gospodarze obiektów, portierzy, woźni i dozorczy		Specjaliści administracji publicznej
	Górnicy i operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych		Specjaliści ds. finansowych
	Graficy komputerowi		Specjaliści ds. organizacji produkcji
	Inspektorzy nadzoru budowlanego		Specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży
	Instruktorzy nauki jazdy		Specjaliści ds. rynku nieruchomości
	Instruktorzy rekreacji i sportu		Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji
	Inżynierowie budownictwa		Specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki
	Inżynierowie chemicy i chemicy		Specjaliści rolnictwa i leśnictwa
	Inżynierowie elektrycy i energetycy		Specjaliści technologii żywności i żywienia
	Inżynierowie inżynierii środowiska		Specjaliści telekomunikacji
	Inżynierowie mechanicy		Spedytorzy i logiści
	Kamieniarze		Sprzątaczkę i pokojowe
	Kelnerzy i barmani		Sprzedawcy i kasjerzy
	Kierowcy autobusów		Szefowie kuchni
	Kierowcy samochodów osobowych		Slusarze
	Kierownicy budowy		Tapiczerzy
	Kierownicy ds. logistyki		Technicy budownictwa
	Kierownicy ds. produkcji		Technicy informatycy
	Kierownicy ds. usług		Technicy mechanicy
	Kierownicy ds. zarządzania i obsługi biznesu		Weterynarze
	Kierownicy sprzedaży		Windykatorzy
	Kierownicy w instytucjach społecznych i kultury		Wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych
	Kosmetyczki		Zaopatrzeniowcy i dostawcy
	Krawcy i pracownicy produkcji odzieży		
	Lakiernicy		

„Barometr zawodów” jest prognozą zapotrzebowania na pracowników w 2020 r. Badanie zostało przeprowadzone przez ekspertów na przełomie III i IV kwartału 2019 r. Sytuacja w niektórych zawodach może się zmienić w zależności od uwarunkowań rynkowych.